

Fort VII Colomb

Jeden z 18 fortów twierdzy Poznań, powstał w latach 1876-1880, modernizację przeszedł w latach 1887-1888. Początkowo nosił tylko oznaczenie Fort VII, a od 1902 roku, ten 14-hektarowy obiekt fortyfikacyjny, został nazwany Fortem Colomb. Do 1918 roku pełnił ważną rolę w pruskich planach obrony miasta i wschodniej granicy II Rzeszy. W dwudziestoleciu międzywojennym pełnił funkcję obiektu magazynowego.

Okupacja hitlerowska przyniosła istotną zmianę w historii Fortu. Władze hitlerowskie wybrały ten obiekt na pierwszy na ziemiach polskich obóz koncentracyjny. Wybierając na miejsce obozu koncentracyjnego Fort VII, wzięto pod uwagę jego lokalizację - położony z dala od siedzib ludzkich, pomiędzy charakterystyczną dla fortów maskującą roślinnością i wałami ziemnymi, posiadał jednocześnie dobry dojazd do centrum Poznania. Po wysiedleniu ludności polskiej z okolic Fortu VII i osiedleniu tam rodzin funkcjonariuszy obozowych i pracowników gestapo obiekt był szczelnie odizolowany od pozostałej części miasta.

Dokładnej daty rozpoczęcia działalności obozu nie sposób ustalić. 10 października 1939 roku nastąpiło oficjalne przejęcie obiektu od Wehrmachtu przez Policję Bezpieczeństwa.

Fort VII podporządkowany został SS-Oberführerowi Erichowi Neumannowi, szefowi Einsatzgruppe VI. Pierwszym komendantem obozu został SS-Sturmbannführer Herbert Lange. Do 25 kwietnia 1944 roku Fort VII służył za miejsce pobytu ok. 18 tys. więźniów. Z reguły więziono jednocześnie ok. 2-2,5 tys., przy 400-osobowej załodze strażniczej SS.

Oficjalnie Fort VII był więzieniem i obozem przejściowym dla ludności cywilnej, w rzeczywistości jednak - przede wszystkim obozem zagłady.

Na terenie obozu poniosło śmierć ok. 20 tysięcy Wielkopolan. Uwięzieni w nim Polacy byli rozstrzeliwani, torturowani, wieszani, zrzućani ze schodów lub umierali z powodu ciężkich warunków panujących w celach więziennych. W obozie już w październiku 1939 roku po raz pierwszy w Europie użyto gazu do mordowania ludności cywilnej. W październiku 1939 roku w bunkrze 17 zamordowano ok. 400 pacjentów i personel medyczny szpitala psychiatrycznego w Owińskach oraz oddziału psychiatrycznego szpitala przy ul. Grobla w Poznaniu.

Po II wojnie światowej Fort VII został przejęty przez jednostki Ludowego Wojska Polskiego i służył głównie jako magazyn wojskowy, z tego też względu teren obozu był niedostępny. W 1963 roku, dzięki staraniom Związku Bojowników o Wolność i Demokrację, na terenie Fortu VII powstała Izba Pamięci Narodowej, która otwierana była z okazji Święta Zmarłych i kilka dni w kwietniu, czyli Miesiącu Pamięci Narodowej. W 1976 roku zapadła decyzja, że pod auspicjami Muzeum Historii Ruchu Robotniczego im. Marcina Kasprzaka (obecnie Wielkopolskiego Muzeum Walk Niepodległościowych w Poznaniu) powinno powstać Muzeum Martyrologii Wielkopolan - Fort VII.

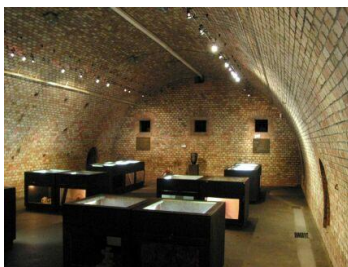
Jego oficjalne otwarcie nastąpiło 31 sierpnia 1979 roku na wydzielonym skrawku Fortu VII. Na mocy ustawy z 2001 roku więźniowie Fortu VII zostali zrównani prawami z więźniami obozów koncentracyjnych.

Obok miejsca martyrologii, Fort VII z zachowaną aleją starodrzewu fortecznego, jest obiektem turystycznym, będącym przykładem XIX-wiecznej niemieckiej architektury fortyfikacyjnej.

Obecnie w forcie mieści się Muzeum Martyrologii Wielkopolan - Fort VII. Muzeum dokumentuje martyrologię Wielkopolan w czasie okupacji hitlerowskiej. Gromadzi wszelkiego rodzaju eksponaty z tego zakresu.

Posiada bogaty zbiór korespondencji obozowej, rysunki, fotografie, dokumenty osobiste więźniów, dokumenty wystawiane przez niemieckie władze okupacyjne oraz przedmioty codziennego użytku: medaliony z chleba, portfele, słowniczkę, różańce. Muzeum archiwizuje relacje więźniów oraz tworzy kartoteki osobowe, zawierające opis losów osób, które znalazły się w Forcie VII. Kartoteki, obecnie około 5000, w dużej części z fotografiami więźniów, stanowią ważne źródło historyczne. Korzystają z niego naukowcy i Instytut Pamięci Narodowej.

Upamiętnienie

Martyrologia Polaków osadzanych, więzionych i mordowanych w Forcie VII cytadeli poznańskiej przez hitlerowskich siepaczy została, po 1990 r., upamiętniona na Grobie Nieznanego Żołnierza w Warszawie napisem na jednej z tablic, „POZNAŃ VII FORT 1939 – 1945”